

فهرست

۷	درس اول: محله‌ی ما
۱۷	درس دوم: زنگِ ورزش
۲۶	درس سوم: آسمان آبی، طبیعت پاک
۳۵	درس چهارم: آواز گنجشک
۴۴	درس پنجم: بلدِ چین و برزگر
۵۱	درس ششم: فداکاران
۵۹	درس هفتم: کارِ نیک
۶۸	درس هشتم: پیراهنِ بهشتی
۷۶	درس نهم: بوی نرگس
۸۴	درس دهم: یارِ مهربان
۹۱	درس یازدهم: نویسندگی بزرگ
۹۸	درس دوازدهم: ایران عزیز
۱۰۶	درس چهاردهم: ایرانِ آباد
۱۱۵	درس پانزدهم: دریا
۱۲۲	درس شانزدهم: اگر جنگل نباشد
۱۳۰	درس هفدهم: چشم‌های آسمان
۱۳۷	آزمون

درس اول

محلّه‌ی ما

گلدسته: مناره‌ی مساجد و معابد
محلّه: قسمتی از یک شهر یا روستا
نگران: دل‌واپس

ثبت‌نام: نوشتن اسم، نام‌نویسی
عادت: آنچه بر اثر تکرار، رفتار همیشگی انسان می‌شود.
فیروزه‌ای: به رنگ فیروزه، آبی متمایل به سبز
عظمت: بزرگی

درس‌نامه

شبکه‌ی معنایی: گاهی وقت‌ها با شنیدن یک کلمه یاد واژه‌های دیگری می‌افتیم که از نظر معنا با هم ارتباط دارند.

مثلاً وقتی کلمه‌ی مدرسه را می‌شنویم یاد درس، معلّم، کتاب، دانش‌آموز، کلاس و ... می‌افتیم. در زبان فارسی به این ارتباط «شبکه‌ی معنایی» می‌گویند.

بند: لازم است بدانید که یک «بند» به نوشته‌ی کوتاهی در حد ۳ یا ۴ خط می‌گوییم که در مورد یک موضوع مشخص نوشته شده باشد و همه‌ی جمله‌های آن به هم مرتبط باشند.

علامت‌های جمع

برای این‌که نشان دهیم تعداد چیزی از یک عدد بیشتر است، باید به آخر اسم آن چیز یکی از نشانه‌های «ها» یا «ان» را اضافه کنیم.
مانند:

چندتا	یکی
دوستان	دوست
درختان	درخت

چندتا	یکی
کتاب‌ها	کتاب
بچه‌ها	بچه
لیوان‌ها	لیوان

★ نکته بعضی وقت‌ها هم از نشانه‌ی «ات» استفاده می‌کنیم.

مانند: خطر ← خطرات   قطره ← قطرات

★ نکته باید دقت کنید هنگام جمع بستن با «ات» اگر به کلمه‌هایی برخورد کردید که آخر آن‌ها صدای «ه یا هـ» بود، باید این صدا (ه یا هـ) حذف شود.

مانند: خاطره ← خاطره + ات ← خاطرات   قطره ← قطره + ات ← قطرات و ...

★ نکته بعضی از کلمه‌ها را می‌توانیم با دو نشانه جمع ببندیم.

مانند: دوستان - دوست‌ها   قطرات - قطره‌ها

سوادخواندن و درک متن

۱ امید و خانواده‌اش در چه فصلی به محله‌ی جدید آمده بودند؟

۲ چرا امید ناراحت بود؟

۳ زمین فوتبال در کجا قرار داشت؟

۴ به نظر شما کدام یک از موارد زیر باعث ارتباط گرفتن انسان‌ها با یکدیگر می‌شود؟ (بیش از یک مورد هم

می‌توانید انتخاب کنید.)

خیالات

عادت

نگرانی

مهربانی

تنهایی

۵ یک ضرب‌المثل درباره‌ی دوست بنویسید.

املا و آهنگ آموزشی

۶ با توجه به شعر زیر به سؤال‌های ۶ تا ۸ پاسخ دهید.

به نام خداوند رنگین‌کمان	خداوند بخشنده‌ی مهربان
خداوند سنجاقک رنگ‌رنگ	خداوند پروانه‌های قشنگ
خدایی که آب و هوا آفرید	درخت و گل و سبزه را آفرید
خدایی که از بوی گل، بهتر است	صمیمی‌تر از خنده‌ی مادر است
خدایا به ما مهربانی بده	دلی ساده و آسمانی بده
دلی صاف و بی‌کینه، مانند آب	دلی روشن و گرم، چون آفتاب

۷ مانند نمونه جدول زیر را کامل کنید.

.....	.....	خنده‌ی مادر	.....
-------	-------	-------------	-------

۸ یک کلمه از شعر پیدا کنید که با «نا» کلمه‌ی جدیدی بسازد.

مانند: نا + راحت ← ناراحت

..... + نا ← .....

۹ کلمه از شعر پیدا کنید که به صدای «ای» ختم شوند.

مانند: خاطره

◀ متن زیر را بخوانید و به پرسش‌های ۹ و ۱۰ پاسخ دهید.

امید، همراه پدرش، از خانه خارج شد. او با دقت به اطراف نگاه می‌کرد. بوی نان تازه می‌آمد. چند نفری در صف نانوايي ايستاده بودند. امید و پدرش، کمی جلوتر به بازارچه رسیدند. بازارچه تعداد زیادی مغازه و

دکان کوچک و بزرگ داشت. بعضی از آن‌ها لباس و کیف و کفش می‌فروختند و بعضی دیگر، کتاب و دفتر. چندتایی از آن‌ها هم مواد غذایی داشتند. امید از مقابل قنادی گذشت و به شیرینی‌هایی که چیده شده بود، نگاه کرد.

۹ جدول زیر را با توجه به متن کامل کنید.

	سه کلمه که باید تشدید داشته باشند.
	دو کلمه که یکی از شکل‌های نشانه‌ی «غ» را دارند.
	سه کلمه که با شکل‌های مختلف صدای «ز» نوشته شده‌اند.

۱۰ هم‌معنی هر یک از کلمه‌های زیر را از متن پیدا کنید و بنویسید.

بیرون = ... شیرینی‌فروشی = ... روبه‌رو = ...
 فراوان = ... دور و بر = ... نو = ...

۱۱ جمله‌ها را بخوانید و هم‌معنی واژه‌های مشخص شده را از میان کلمه‌های زیر پیدا کنید و در کمانک بنویسید.

(۳ کلمه اضافه است.)

الف: او در کلاس سوم ثبت‌نام (.....) کرده بود و به محله‌ی جدید (.....) عادت نداشت.

ب: مادرش که داشت وسایل خانه را جابه‌جا می‌کرد، از او پرسید: چرا این‌قدر ناراحت (.....) هستی؟

ج: امید از مقابل قنادی (.....) گذشت و به شیرینی‌هایی که چیده شده بود، نگاه کرد.

د: گنبد فیروزه‌ای (.....) و گلدسته‌های بلند آن، عظمت (.....) خاصی داشت.

۱۲ به کلمه‌ی زیر توجه کنید.

نگهبان ← نگه + بان

الف: یک واژه مانند آن از متن درس بیابید و بنویسید.

ب: چهار کلمه‌ی دیگر مانند واژه‌ی نگهبان بنویسید و اجزای هر یک را به طور جداگانه مشخص کنید.

..... ← بان + ...

..... ← بان + ...

۱۳ با توجه به نمونه جدول زیر را کامل کنید.

معنی کلمه	ترکیب	واژه
بازار کوچک	بازار + چه	بازارچه
.....	.....	صندوقچه
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

۱۴ به واژه‌ی زیر توجه کنید و دو کلمه‌ی دیگر مانند آن بنویسید.

گلستان ← گل + ستان

.....

.....

۱۵ قنادی یعنی مکانی که در آن جا شیرینی و قند می‌فروشند. حالا شما ۴ کلمه‌ی دیگر مانند قنادی بنویسید

و جدول زیر را کامل کنید.

معنی واژه	واژه
جایی که در آن شیرینی می‌فروشند.	قنادی
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

۱۶ شکل صحیح واژه‌ی نوشته‌شده را از داخل کمانک مشخص کنید و در جای خالی بنویسید.

الف: پسر گفت: امروز مسابقه‌ای بین تیم محله‌ی ما و محله‌ی بهارستان ..... (برگزار - برگزار) می‌شود.

ب: در این ..... (لحظه - لحظه) پدرش گفت.

ج: امید ..... (دروازبان - دروازه‌بان) خوبی است.

د: مادرش که داشت وسایل خانه را .....

(جابه‌جا - جابجا) می‌کرد.

دانش‌زبانی

۱۷ کلمه‌های مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

اسب

فوتبال

دروازه‌بان

شنا

استخر

سوارکاری

۱۸ با توجه به شبکه‌ی معنایی کلمات، هر گروه از واژه‌های زیر را با یک کلمه کامل کنید.

الف: قاشق، چنگال، بشقاب، ..... ب: آسمان، خورشید، ستاره، .....

ج: مداد، تراش، دفتر، ..... د: بهار، نوروز، شکوفه، .....

۱۹ در عبارت زیر تعدادی واژه وجود دارد که با هم ارتباط معنایی دارند. آن‌ها را پیدا کنید و بنویسید.

بازارچه تعداد زیادی مغازه و دکان کوچک و بزرگ داشت. بعضی از آن‌ها لباس و کیف و کفش می‌فروختند

و بعضی دیگر، کتاب و دفتر.

• گروه ۱: بازارچه ، ..... ، ..... ، گروه ۲: ..... ، ..... ، .....

• گروه ۳: ..... ، ..... ، .....

۲۰ در هر گروه از واژه‌ها، یک کلمه با بقیه متناسب نیست، آن را مشخص کنید.

الف: مسجد، گنبد، گلدسته، منبر، داور

ب: شیرینی، قنادی، پارکینگ، کیک

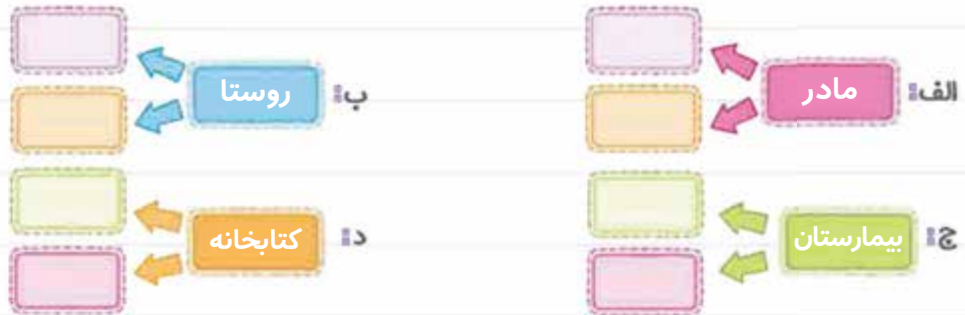
ج: چای، قند، گلدان، سماور

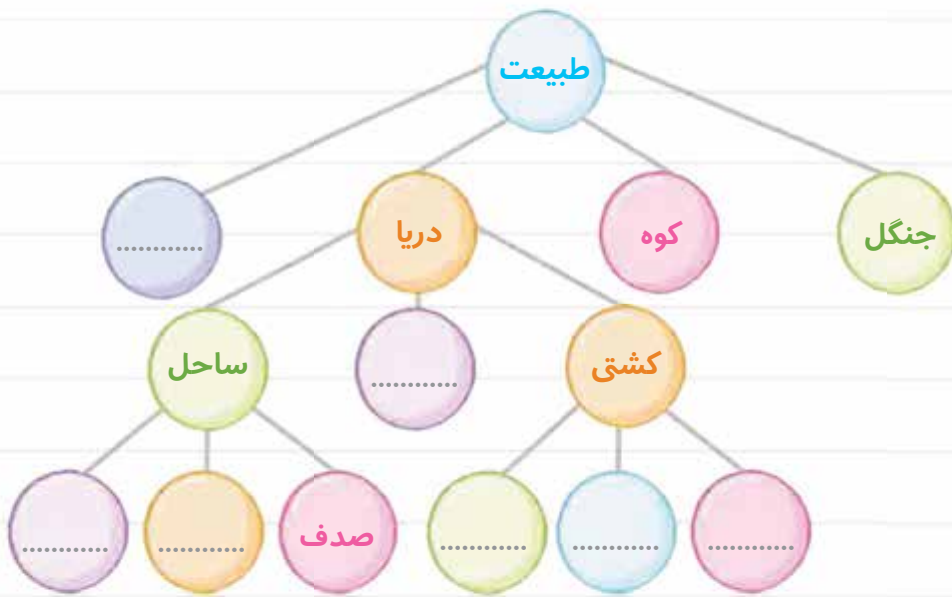
۲۱ یک گروه کلمه بنویسید که ارتباط معنایی داشته باشند.

۲۲ برای هر واژه، دو کلمه‌ی دیگر بنویسید و شبکه‌ی معنایی را کامل کنید.

۲۳ در جاهای خالی واژه‌های مناسب بنویسید و نمودار را کامل کنید.

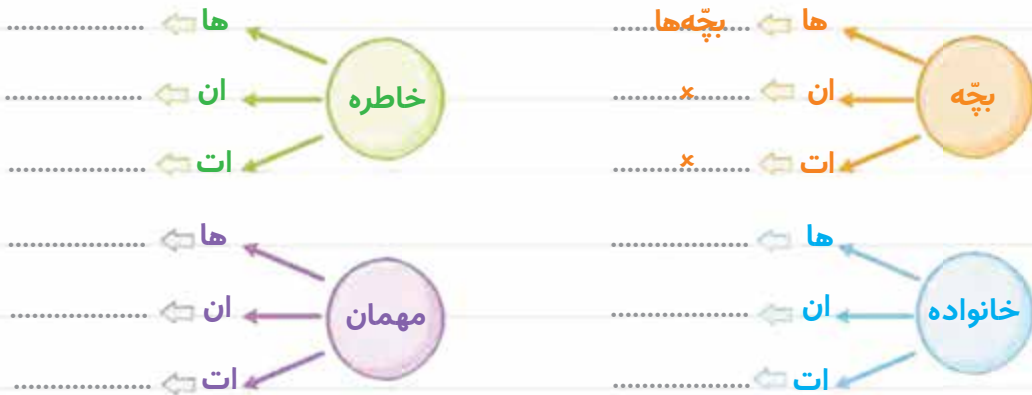

۲۴ از بین کلمه‌های زیر کلمه‌هایی را که درست جمع بسته شده‌اند، پیدا کنید و بنویسید.

۲۵ مانند نمونه کامل کنید.

۲۶ جدول زیر را مانند نمونه کامل کنید.

کلمه	ها	ان	ات
محلّه	.....	.....	.....
پدر	پدرها	پدران	x
کیف	.....	.....	.....
همراه	.....	.....	.....
مسابقه	.....	.....	.....

۲۷ مانند نمونه جدول را کامل کنید.

کلمه‌ی مفرد	کلمه‌ی جمع
لباس	لباس‌ها
.....	بزرگان
احساس	.....
.....	وسيله‌ها
.....	داوران
.....	خیالات

۲۸ در هر گروه، کلمه‌هایی را که جمع نیستند، مشخص کنید.

الف: دوستان - میدان - کودکان - نگران - مادران - مهمانان

ب: خانواده‌ها - آن‌ها - انتها - بچه‌ها - رودها - منها

ج: خاطرات - ملاقات - کلمات - لحظات - نجات - عادات

تکانش

۲۹ کنار هر کلمه یک واژه‌ی مناسب که با آن ارتباط معنایی داشته باشد، بنویسید و هر دوی آن‌ها را در

جمله‌ای به کار ببرید.

• ورزش، .....

• پروانه، .....

۳۰ با کلمه‌های به‌هم‌ریخته یک جمله بسازید.

• داشت / فضای / بوستان / زیبایی / بسیار / سبز

جمله: .....

• راحت / نمی‌خورند / همه / گل / خیال / بود / که

جمله: .....

• دلش / احساس / تنگ / شده است / برای / کرد / دوستانش

جمله: .....

۳۱ هر تصویر چه کاری را معرفی می‌کند؟

۳۲ جمله‌های زیر را با دقت بخوانید و به ترتیب درست، شماره‌گذاری کنید.

در حال جست‌وجوی چیزی بود.

و به دزد گفت:

شبانه دزدی برای دزدی به خانه‌ی فقیری رفت.

فقیر بیدار شد.

ما در روز روشن جست‌وجو می‌کنیم و نمی‌یابیم.

ای مرد آن‌چه را که تو در شب تاریک می‌جویی

۳۳ با توجه به شعر پدربزرگ، جاهای خالی را پر کنید.

دیشب پدربزرگم ..... با خنده باز از من

آمد به خانه‌ی ما ..... پرسید: .....؟

..... بغل کرد ..... کردم تشکر از او

بوسید صورتم را ..... گفتم که .....

مادر ..... در دست ..... او بود

یک چای تازه آورد ..... باز آن عصای .....

او ..... بود و پایش ..... خندید و .....

انگار ..... می‌کرد ..... با آن عصا دلم را

بازی و سرگرمی

۳۴ با جابه‌جا کردن نقطه، کلمه بسازید. (مانند نمونه)

